

még családhatott benne. Legfőlegb nem minket, hanem saját magát okolta. Azt is ellenőriznünk kellett tehát, hogy mi a véleménye a mű olvasása után. Mikor visszahozta a könyvet, megkérleztük, hogy tetszett-e. Ezekből a következő derült ki: *Krúdy* könyveit megkérleztük 24 esetben, ebből nem tetszett 5 olvasónak. *Veres Péter* 14 könyve közül nem tetszett 2. *Thury Zsuzsa, Móra, Mikszáth, Balázs Anna, Darvas József, Asztalos István* könyveiről 43 olvasótól érdeklődtünk. Mindössze egy nem volt megelégedve az általa választott könyvvel.

Ezt elegendő ellenőrzésnek véltük. Nem hisszük, hogy jobb lenne az eredmény akkor sem, ha mi a raktárból ajánlottunk volna. Tudjuk, hogy itt is lehet hiba, mert nem egészen bizonyos az, hogy az olvasó mindig őszinte. Lehet, hogy ez okból, vagy esetleg kényelemszeretetről nyilvánította tetszését. De a mi olvasóink őszintén megmondják, ha valami nincs ínyükre.

A számok elég nagyok tünnek. Ez azonban könnyen magyarázható. Mikor

azt mondjuk, hogy az olvasó nem a teljes állományból, hanem sokszor csak egészen kis részéből válogat, akkor ez sajnos igaz. Itt mindössze az történt, hogy az olvasó még ennél is kevesebből, mindössze 24 könyvből választott.

Ezzel a módszerrel persze csak azt lehet elérni, hogy több olvasó visz el olyan könyvet, amit szeretnénk, de nem lehet az olvasókkal egyénileg foglalkozni. Nem is erről van itt szó. Az így megtakarított idő alkalmas arra, hogy a jelenleginél jóval nagyobb mértékben foglalkozzunk azzal az olvasóval, akinek szűksége van rá. Az olvasók 30—40%-a választott így könyvet, és az itt megtakarított idő lehetővé tette, hogy másik 30%-kal rendszeresebben foglalkozzunk.

Ez, amit itt elmondunk, azt bizonyítja, hogy egyszerű eszközökkel is irányítható az olvasó. A könyvtáros a szabadpólc megvalósulásáig is olyan jó irányítási eszközt kap, amit egyszerűsége ellenére is hatásosan felhasználhat. Azt hisszük, érdemes lenne vele máshol is kísérletezni.

Szóllósy Kálmán

ISMERJÜK MEG A KÜLFÖLD KÖNYVTÁRÜGYÉT!

A bukaresti magyar könyvtárról

A bukaresti magyar könyvtár nemrég költözött be a jelenlegi helyiségeibe, a Petőfi Sándor művelődési házba. Magát a művelődési házat a könyvtárral együtt újjáépítették és új bútorokkal rendezték be.

A könyvtár kölcsönző helyisége 10×7 méteres, ennek végén helyezkednek el az irodák. Van két nagy olvasótermük is. A könyvállományuk közel 40 ezer kötet. A világirodalom csaknem minden remekműve megtalálható benne, magyar, román, német, angol, francia nyelven. Vasárnapi kivételével minden nap d. e. 10-től este 20 óráig kölcsönöznek.

A kölcsönzők száma közel 5000. Ehhez a hatalmas számhoz viszonyítva bizony kevés a jelenlegi létszámuk: az igazgatón kívül mindössze öt dolgozójuk van. Ezek közül három állandóan kölcsönöz, egy a raktári munkákkal foglalkozik, az ötödik munkatárs az ügyviteli teendőket végzi. Minden dolgozójuk három nyelven beszél: magyarul, románul és franciául. Jól esett látnom, hogy milyen nagy udvariassággal, kedvességgel foglalkoznak az olvasókkal a könyvtár dolgozói.

A könyvtár közössége a nagy munkát az önkéntes társadalmi segítőkérők hathatós támogatásával végzi. Megható élmény volt számomra, amikor idős, nyugdíjas férfiakkal és asszonyokkal beszélgettem,

akik nap mint nap ellenszolgáltatás nélkül dolgoznak a magyar könyvtárban. Két nyugdíjas tanár könyveket javított. Beszélgettem két postással, akik az előző napokról visszahozott könyveket rakták helyükre. Láttam diákokat, egyetemi hallgatókat, akik a felszólításokat írták.

Az olvasóknak füzetkatalógus áll rendelkezésükre. Minden nyelv irodalmáról külön katalógus van. A katalógusok hosszú asztalokon vannak elhelyezve. Az asztalok előtt kényelmes borszekek. Az egyik könyvtáros folyton ott jár az olvasók között és segít a kiválasztásban, beszélget a kölcsönzőkkel.

Beíratási díj nincs a romániai közművelődési könyvtárakban. Azonban, ha valaki a könyvet megrongálva hozza vissza, meg kell fizetnie a teljes értékét.

A könyvtár igazgatója fiatal, mindössze harminc éves férfi. A magyar nyelven kívül még három nyelvet beszél. A főiskolát levelezőként végezte el. Közvetlen felettese a művelődési ház igazgatója, mert itt, mint egész Romániában is, a művelődési házak vezetőihez tartoznak a könyvtárak.

Érdemes megemlíteni, hogy Bukarestben, tekintettel az ország és a főváros sokféle nemzetiségére, bolgár, szerb, török, örmény, jiddis és cigány nyelvű könyvtár is van. (*Markovics József*)

A lengyel könyvtárakról

Az elmúlt évben nagymértékben megszorodott a külföldi tanulmányutak száma, nagyobb magyar könyvtároscsoporthoz kerestek fel szovjet, kelet-német és egyéb könyvtárakat. Augusztus 19-én a *Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár* dolgozói látogattak el Varsóba, Gdyniába, Krakóba. Útjukról *Marót Miklós*, a Könyvtárosklubban számolt be december 17-én.

Bevezetésképp utalt azokra a nehézségekre, amelyekkel a lengyel népnek meg kellett és még ma is meg kell küzdenie. A háborús pusztítás emberben és nemzeti vagyonban itt volt a legnagyobb. A főváros úgyszólván teljesen megsemmisült és sorsában könyvtárai is osztoztak. Jóformán a semmiből kellett mindent újjá teremteni.

A varsói városi könyvtár ma nagyjából ugyanannyi kötetet őriz, mint a háború előtt. A nemzetközi kulturális együttműködés következtében 1945—47 közt ezerszámra érkeztek külföldről a könyvek. Igen sok a különgyűjtemény: gyermekkönyv-múzeum, bibliológiai osztály (múzeumféle régi könyvtári berendezésekkel, külföldi könyvtárak nyomtatványaival és hasonló tárgyakkal), XVIII—XIX. századi térképek gyűjteménye stb. Hálózata — 120 fiók — kb. ugyanolyan elvek szerint működik, mint a Szabó Ervin Könyvtáré, a fiókok maguk szermenyeznek. Az egyes könyvtárak felszerelése pompás, tágas olvasó és előadótermekkel. Különös gondot fordítanak a gyermekkrésztlegekre. Igen szépek a korcsoportok szerint tagolt képes katalógusok. Külön gyermekkönyvtári módszertani központjuk van, ennek

létszáma nagyobb, mint a felnőttek számára létesített központé.

Erdekes szokás, hogy a varsói hálózatban a könyveket — a gyermekkönyvek kivételével — újság- vagy csomagolópapírba kötve tárolják, s adják kölcsön. Ezzel védik a pszikológiai, szakadástól, de bizony esztétikailag kifogásolhatók az így bekötött művek.

A lengyel könyvtárügy szervezetének van néhány sajátos vonása. Minden nagyobb városban központi helyen *tudományos olvasótermeket* rendeztek be lexikonokkal s egyéb kézikönyvekkel, 30—40 keresett folyóirattal és két könyvtárossal. Ezeket a raktár nélküli könyvtárakat bárki használhatja olvasásra, dolgozásra, vagy keresztrejtvényfejtésre. Az úgynevezett *libressókban* a legfontosabb lapok kávéivás mellett olvashatók. Ugyanitt lehet vásárolni külföldi könyveket is. Ez a két intézmény nagymértékben tehermentesíti a nagy könyvtárak olvasótermeit. Azokban a városokban, ahol nincs egyetemi vagy egyéb tudományos jellegű könyvtár, az Akadémia állít fel ilyen intézményt.

A *szakozás, katalóguskészítés* pontosságára (pl. névkiegészítés) a lengyel tudományos könyvtárak nem fordítanak olyan nagy gondot, mint nálunk. Az az elvük, hogy az olvasók enélkül is megtalálják a keresett műveket.

A lengyel könyvtárosok évi *szabadsága* egységesen egy hónap, *munkaidejük* pedig hét óra, hogy több idejük legyen az önképzésre. Átlagfizetésük kevesebb, mint magyar kartársaiké.

Mit olvas az ifjúság?

Gyakran halljuk ezt a kérdést, amikor az ifjúság magatartásának kialakításáról, általános műveltségéről, világnézeti neveléséről van szó. Az olvasmányok nagy nevelő erejét ma már mindenki elismeri és éppen ennek tudatában kifogásolják gyakran a szülők és a nevelők, hogy az ifjúság, főként a serdülő ifjúság keveset olvas, és nem is mindig azt, amit számára a nevelésükkel megbízott felnőttek helyesnek tartanak.

Ha a könyvtárosokat kérdezzük meg, általános az a tapasztalat, hogy a serdülők többé-kevésbé — természetesen hajlamaiknak megfelelően — elfordulnak az olvasástól. Arra a kérdésre pedig, hogy azok, akik olvasnak, mit olvasnak, a legtöbb könyvtáros nem tud kielégítő választ adni.

A közművelődési könyvtárak ma már

tudják, hogy a gyermekekkel való könyvtári foglalkozás külön terület. A gyermekekkel való külön foglalkozás azonban megszűnik a 14 éves korban. Az általános iskolát végzett ifjúságot a felnőttek közművelődési könyvtárai szolgálják ki, ugyanúgy, mintha felnőttek volnának. Holott ez az ifjúság, amely minden erejével tájékozódni szeretne a világban és elhelyezkedni benne, további külön gondoskodást igényelne a könyvtáraktól is. Erre pedig közművelődési könyvtárunk ma még nincsenek felkészülve.

Az a jelenség, hogy az ifjúság az általános iskola elvégzése után nagy számban elfordul a könyvtáraktól, a különböző lélektani és társadalmi tényezők mellett, még azzal is magyarázható, hogy pillanatnyilag még igen alacsony a gyermekkönyvtáraink határfoka. Nem sike-

rült az olvasást olyan mértékben megkedveltetni és szokássá tenni, hogy az az ifjúságnak ebben a nagyon sok kérdéssel teljes korszakában is megmaradjon. Kétségtelen, hogy majd évek múltán, amikor gyermekkönyvtáraink leküzdve a kezdeti nehézségeket, eredményesebb munkamódszerekkel dolgoznak, az általános iskolás korú ifjúság is kisebb mértékben fog háttal fordítani a könyvtárnak, az olvasásnak.

Az ifjúság rendszeres olvasásra nevelésének tehát egyik leghatásosabb eszköze a gyermekkönyvtárak nevelőmunkája. Ez azonban csak előkészítés. Az ifjúságnak megvannak a saját olvasási és ennek következtében könyvtári problémái, amelyekkel a maguk idejében külön is foglalkozni kell. Ha egyelőre szervezetileg — külön könyvtárak vagy könyvtári részleg-ek létesítésével — nem is lehet megoldani az ifjúsággal való külön könyvtári foglalkozást, a probléma fennáll és foglalkozni kell vele az adott lehetőségek között. Ez pedig azt jelenti, hogy amíg kedvezőbb lehetőségeink nincsenek, a felnőttek könyvtári szolgáltatának kell fokozott gondot fordítania az ifjúságra.

Az ifjúságról való fokozott gondoskodás kettős irányú. Elsősorban a közművelődési könyvtáraknak kell mindent megtenniük azért, hogy az ifjúság minél nagyobb számban rendszeresen látogassa a könyvtárakat. Alaposan tanulmányozniok kell továbbá az ifjúság olvasási igényeit, hogy ezeket a sajátos igényeket a könyvtár állományával ki is tudják elégíteni. Segíteniök kell az ifjú olvasókat abban, hogy műveltségük minél szélesebb körű, szakmai képzettségük pedig minél alaposabb legyen.

Az ifjúsággal való foglalkozás programja azonban nem egyszerűen módszerbeli kérdés, hanem személyzeti és helyiség-probléma is. Az ifjúság olvasmányairól való fokozott gondoskodás különleges igényeket jelent a könyvkiadás számára is.

A módszerbeli kérdésekre helyesen válaszolni, a szervezeti, anyagi ráfordításokat helyesen megtervezni csak akkor lehet, ha pontosan ismerjük az adott igényeket és a jelenlegi problémákat. Ezért bízta meg az *Országos Könyvtárügyi Tanács* a *Könyvtártudományi és Módszertani Központot* azzal, hogy vizsgálja meg az ifjúság jelenlegi könyvtári ellátottságának mértékét, gyűjtsön adatokat az ifjúság olvasási igényeire és a könyvtárak szolgáltatásaira és munkamódszereire vonatkozóan.

A KMK Módszertani osztálya ezt a vizsgálatot folyó év február 1-én indította meg az erre kijelölt tanácsai és szakszer-

vezeti közművelődési könyvtárakban és egyes nagyobb iparitanuló-iskolák könyvtáraiban. A felmérés három hónapig: április 30-ig tart. A felmérésben részt vevő könyvtárak kijelölésénél arra törekedtünk, hogy olyan könyvtárakat vonjunk be, amelyek megfelelően képviselik az országnak a termelés szempontjából különböző társadalmi rétegeit. A munkásifjúság olvasását pl. a nagyüzemek szakszervezeti könyvtárain és nagyobb iparitanuló-intézetek könyvtárain kívül a fontos ipari települések könyvtáraiban tanulmányozzuk. A falusi ifjúsághoz pedig a mezőgazdasági vidékek városi és főfoglalkozású dolgozóival rendelkező falusi könyvtárain keresztül igyekszünk eljutni.

A felmérés ebben a szakaszban az ifjúság legproblematicusabb korosztályára: a 15—18 éves korú ifjúságra korlátozódik. Egy későbbi szakaszban tudjuk majd felmérni a serdült, a 18—28 éves korú (a KISZ korosztályú) ifjúság olvasási problémáit. A felmérés adatai fényt vetnek majd az ifjúság jelenlegi könyvtári szolgáltatának mértékére, a könyvtárakban olvasó ifjúság igényeire és azokra a gyenge pontokra, amelyek könyvtáraink munkájában az ifjúsággal való foglalkozás terén ma még megvannak.

Úgy véljük, hogy ha ezt a felmérést lelkiismeretesen, a valósághoz hűen, a határidők betartásával pontosan végzik el a könyvtárak, akkor már megtettük az első igen fontos lépést abban az irányban, hogy az ifjúság olvasásával a jövőben szervezettebben foglalkozzunk. Maga az a tény, hogy legjobban dolgozó könyvtáraink három hónapban keresztül figyelik a problémát, számos kérdést vet fel magukban a könyvtárosokban és a könyvtárak vezetőiben is. Bizunk abban, hogy ezek a kérdésfelvetések is közelebb segítik a kérdést a megoldáshoz. Ugyanakkor tudatában vagyunk annak is, hogy ez a felmérés e téren valóban csak első lépés, amelynek tulajdonképpen csak az a feladata, hogy a maga valóságában mutassa meg a jelenlegi állapotot. Az ebből következő problémák megoldása külön feladatot jelent majd.

Ezúton is arra kérjük mindazokat a könyvtárakat, amelyek a vizsgálatban résztvesznek, hogy ne tekintsek ezt újabb megterhelésnek napi munkájuk mellett. Legyenek tudatában annak is, hogy igen fontos országos művelődési feladat megoldásához nyújtanak kormányzati szerveinknek segítséget. A felmérésre fordított többletmunkáért pedig kárpótolja őket az a tudat, hogy ők annak eredményeit mindjárt hasznosíthatják is a saját munkájukban.

N. Rácz Aranka